

Nagyon jól tudjuk, hogy a veszített háború folytán országunk még súlyos kötelezettségek előtt áll. Ennek ellenére a magyar jövő kilátásai kedvezőek. Az is vigasztaló számunkra, hogy annyi pusztulás után mégis megmaradt döntően fontos két nagy értékünk. Az egyik a dúsan termő, drága magyar anyaföldünk, ami most már végleg a dolgozó magyar parasztság tulajdonába ment át. A másik, az egyre erősödő magyar ipar komoly értéke, az egész világ előtt jó hírű, kiválóan képzett, szorgalmas és értelmes szakmunkásrétegünk értékes munkaereje. E két fontos érték mellé sorakozik még harmadik tényezőnek a felszabadult népi erőknek jól megszervezett, hatalmas tömegereje, népi demokráciánk komoly biztosítéka, amely cselekvő módon vesz részt a termelésben, annak megszervezésében és irányításában. Legvégül jön majd a népi erőknek szolgáló, minden dolgozóra egyformán kiterjedő népbiztosítási törvényeknek megalkotása. Az így megalkotott népbiztosítási törvények erejével és a megelőzés szociálpolitikájával meg fogjuk teremteni előfeltételét annak, hogy egészséges, igényes és kulturált, munkabíró, szabad emberek építsék szebbé és boldogabbá szegény, annyiszor megtiport szép magyar hazánkat.

Új, egészen nagy feladatok várnak itt megoldásra. Új országot, a dolgozók szabad Magyarországot építjük, ahol végre boldoggá, egészségessé és emberré kell tenni az embert... Nagyvonalú, mindenkire kiterjedő szociálpolitikát, igazi, teljes embervédelmet csak a népi demokrácia erején épülő népbiztosítás mielőbbi megvalósítása által érhetünk el. Minden termékeny gondolatunk, nagy céljaink megvalósítása felé kell, hogy forduljon. Minden fizikai és szellemi erőnk koncentráálásával építsük az országot és a hároméves tervet, hogy a tervvel párhuzamosan minél hamarább megvalósuljon régi álmunk: a dolgozók általános népbiztosítása.

SZÉKELY MIKLÓS

A közeljövő társadalombiztosítási feladatai

Társadalombiztosítási Szemle, 3. évf. (1947) 1. sz. 1–3.

Dr. Székely Miklós: a Szociáldemokrata Párt tagja, népjóléti államtitkár. Mező Gyulánál jóval pontosabb értékelését adja Székely a magyar társadalombiztosítás 1945 utáni feladatainak. Mezőhöz képest, aki nagy hangsúlyt helyez a gazdaság érdekeire, illetve az osztályharcra, Székely kiemeli a szolidaritás, a társadalmi egyenlőség gondolatát, mely a társadalombiztosítás kiterjesztésének alapvető feltétele, valamint a Horthy-rendszer szociálpolitikájával fennálló folyamatosság is.

A félelemnélküli biztonságos élet csak megfelelő szociális alapokon épülhet fel. A dolgozó tömegek akkor lehetnek nyugodtan munkahelyükön, ha azokkal a kockázatokkal szemben, amelyek a termelésben részvételük során őket fenyegetik, nem

egyéni, hanem kollektív módon védekezhetnek. Ezért kerültek a társadalombiztosítási problémák annyira a ma előterébe, miként azt a Beveridge-terv mutatja s miként azt a francia társadalombiztosítás most folyamatban lévő általános reformja igazolja.

Háborút veszített ország vagyunk, amely épp, hogy hozzáfoghatott az újjáépítés néhez munkájához, de ennek körében is az első feladatok közé tartozott a társadalombiztosítás szolgáltatásainak megindítása. A kezdeti nehézségeket ma már magunk mögött tudjuk, úgy, hogy komolyan kell foglalkozunk annak az irányvonalnak kijelölésével, amelyen a különböző biztosítási problémák megoldása tekintetében haladni kívánunk.

Legnagyobb problémánk a mezőgazdasági betegségi biztosításnak nemcsak elméleti, hanem immár gyakorlati megvalósítása. Bárha a szorosán vett gyógyítási tényezőket, az ingyenes hatósági orvosi ellátás, a közkórházi szegénybeteg-ápolás és végül a közgyógyyszerellátás kapcsán a falusi dolgozók ma is használhatják, mégis ezek a biztosítás alanyi jogként jelentkező szolgáltatásait nem pótolhatják. Emellett rendezetlen a táppénz és az összes készpénzszolgáltatások kérdése is. Több mint egy évtizedes harcot fog lezárni az a pillanat, amely végre e téren jogokhoz juttatja a falusi munkavállalókat s e cél érdekében még az is kívánatosnak látszik, hogy a rendelkezésre álló anyagi fedezethez mérten a biztosítás szolgáltatásait esetleg csak fokozatosan léptessék életbe.

Mindjárt megemlékezhetünk sorrendi fontosságban a mezőgazdasági öregségi biztosításról, amely a maga, havi 10 forintos járadékszolgáltatásával a minimális életszínvonalat sem biztosítja. A magyar demokráciának erkölcsi kötelessége ennek a kérdésnek sürgős rendezése.

Az öregségi biztosításban megfontolást érdemel, nem volna-e helyes minél hamarabb az egyéni járadékok rendszeréhez visszatérni, minthogy a járadéktörzs és fokozódó járadékrész különválasztása mellett az egyént munkája alapján ténylegesen megillető járadékot igazságosabban lehet megállapítani. De elsősorban is rendezni kell a járadékok mértékét. Ha most a közeljövőben 100%-os emeléssel havi 60 forintban állapítjuk is meg a járadékok összegét, ez a megélhetéshez nyilvánvalóan nem lesz elégséges s a munkást arra kényszeríti, hogy munkahelyét törődöttsége dacára se hagyja el. Így tulajdonképpen az aggkori biztosítás célját veszítette. Komolyan kell foglalkozni azzal a lehetőséggel, vajon nem volna-e kívánatos a járulékfizetésbe – esetleg önkéntes hozzájárulás alapján – újra bevonni a munkavállalókat is, hogy ennek segítségével a járadékok olyan összegre legyenek emelhetők, amelyek a minimális életszínvonal fenntartását mégis biztosítják.

A társadalombiztosítás a múltban is a betegellátást csak kis részben látta el saját intézményei útján. A cél mégis az volt, hogy bizonyos speciális gyógyítási vonalakon a biztosító intézeteknek saját intézményeik is legyenek. Így vette tervbe az OTI, hogy a Mecseken 500 ágyas hatalmas tüdőbetegszanatóriumot létesít. 1944-ben csak a földmunkákhoz fogtak hozzá s szintén kell sajnálkoznunk, hogy két-három éven belül nem is remélhető az építkezési munkák felvétele. Ezzel szemben minél előbb üzembe volna állítandó a Hegyfalú községben vásárolt, 100 ágyra tervezett tüdőbetegotthon és természetesen azt az OTI-nak újra rendelkezésére fogják bocsátani.

Mielőbb rendezendő az OTI jogviszonya az Országos Egészségvédelmi Szövetséggel, amely korábban megállapodásszerű átalány ellenében a biztosítottak széles

rétégének általános egészségvédelmét látta el. A szövetség demokratikus átalakítása után az együttes társadalmi munkának nem lesz akadálya. [...] És most térjünk át a kötelező biztosítás számos új jogterületére. [...]

Mindenekelőtt a gyárak egészségügyi ellenőrzése és a gyárgondozás megszervezése körül hárul az OTI-ra olyan új munkafeladat, amely halasztást nem tűr. Idestova tizenöt éve tárgyalnak arról, hogyan kellene az iparfelügyelet, a hatósági orvos és a társadalombiztosító intézet között egészséges és egységes együttműködést kiépíteni. Hatásköri nézeteltérések a múltban akadályozhatták az észszerű megoldást, de a demokráciában nem lehet vitának helye a tekintetben, hogy itt elsődlegesen mégis a munkások egészségének gondozásáról, nem pedig jogelvi kérdésekről van szó. A legegyszerűbb megoldásnak az mutatkozik, hogy az egészségvédő és balesetelhárító óvórendszabályok ellenőrzési rendszerébe kapcsoltsák be megfelelően az egész gyári egészségügyi ellenőrzés és a társadalombiztosítás keretében nyújtsák a munkásoknak az egészségvédelmi gondozást is.

A népüdültetés szükségessége ma már nem szorul külön bizonyításra. Mivel azok a kísérletek, amelyek szövetkezeti alapon kívánták tömöríteni az érdekelteket, megfelelő támogatás hiányában nem tudták a kívánt célt biztosítani, bizonyonnyal a kötelező biztosítás keretében kell majd gondoskodni arról, hogy a munkaerő megóvásának lehetősége ezen az úton elérhető legyen. Nem kívánjuk utánozni a *Kraft durch Freude* és a *Dopo lavoro* hangos reklámpolitikáját, de a céltudatos munkásvédelmi intézményeket a legsürgősebben kiépítendőnek tartjuk.

A kisiparosok és kiskereskedők kötelező biztosításának bevezetése az érdekelteknek szintén régi kívánsága. Ennek keretében történhetik kísérlet a szabad orvosválasztás bevezetésére s a megoldásnál figyelembe jöhet egy magasabb járulékkulcs alkalmazása. A betegségénél talán még nagyobb fontosságú a nyugdíjbiztosításuk, amelyet a munkásbiztosításénál magasabb szolgáltatásokkal kellene megoldani.

A közelmúltban olvadt szervesen az OTI-ba az Országos Családpénztár. Már az 1938. évi tárgyalások során is világos volt, hogy a racionális megoldás szerint a családi pótlékok kifizetésére az OTI a legalkalmasabb. Amikor most a helyes kiindulópontoz visszakeresztünk, nem elégedhetünk meg a szervezet reformjával, hanem a szolgáltatások rendszerében is biztosítanunk kell a haladást és mielőbb el kell tüntetnünk azt a diszparitást, ami jelenleg a fizikai és a szellemi dolgozók családi pótléka között fennáll. A szükséges pénzügyi fedezet erre előreláthatólag rendelkezésre fog állni. Ezen felül a családi pótlékok kiutalása körül is adminisztratív könnyítéseket kell majd tenni olyan nagyobb kifizetőhelyeken, ahol az OTI-val való utólagos elszámolásra a megfelelő garanciák fennállnak.

Mint gondolat merül fel, hogy a hadirokkantkérdés is a legcélszerűbben a társadalombiztosítás keretében oldható meg. Erre közvetlen indítékul szolgál az az elvi elgondolás, hogy teljesen mindegy, milyen erőszakos behatások folytán következik be a megrokkulás, tehát a hadiesemények következtében beállott megrokkulás sem zárható ki abból a fogalomkörből, amely a biztosítási kötelezettség alá vonható. Az sem képezhetne akadályt, hogy az érdekeltek egy része nem áll, vagy nem állott munkaviszonyban, minthogy a társadalombiztosítás kivételesen ilyen kategóriára is kiterjeszkeszhetik.

A magyar társadalombiztosítás mindez ideig nem gondoskodott a munkavállalók egy széles rétegéről, a közszolgálati alkalmazottakról, akik betegség esetén ez idő szerint segély alakjában kaphatják csak meg azt, amire a többi munkavállalók alanyi jogként tarthatnak igényt. Az OTBA-nak betegbiztosító intézetté való átformálása, önkormányzatának kiépítése és a szolgáltatásoknak korszerűsítése a közszolgálati alkalmazottak jogos követelése.

Meg kell emlékeznünk a munkanélküliség esetére való biztosításról is. A múltban akként állították be a kérdést, mintha a magyar gyáripari és bányaiipari termelést ennek a biztosítási ágak bevezetése végromlásba dönthetné. Ezzel a fölfogással ellentétben elég a számos külföldi példára hivatkoznunk s arra, hogy a magyar dolgozó réteg munkakészségének és munkaakarátának ez az alábecsülése mivel sem támasztható alá.

A baleseti biztosításban a veszélyességi osztályok mai rendszerének egyszerűsítése és ezen felül az egységes járadékok megszüntetése a közeljövő feladatai. A beszámítható javadalmazás alapulvételével lépcsőzetesen lesz a járadékszolgáltatási rendszer kiépítendő. [...] Szervezeti szempontból is a megoldanivaló.

Mindenekelőtt a létszámkérdést kell gyökeresen rendezni. Demokráciában nincs szükség felesleges munkaerőkre. Aki részére nincs megfelelő munkalehetőség, azt haladéktalanul le kell építeni s gondoskodni kell arról, hogy képességeihez mérten másutt nyerjen elhelyezést.

Évek óta szó van a biztosító intézmények szervezeti egységének megváltoztatásáról, összevonásokról, csúciszervezet létesítéséről, esetleg csak az orvosi munka centralizálásáról. Kétségtelen, hogy a kötelező biztosítás fejlődési vonala az általános népbiztosítás felé tart s így mindaz, ami az egységesítés jegyében történik, végeredményben ezt a jövődőt célt szolgálja. Mégis helyesebbnek látszik előbb a biztosítási kötelezettségnek a társadalombiztosításba még be nem vont rétegekre való kiterjesztését megvalósítani s csak azután magukat az intézményeket is összevonni, amikor is a különböző szolgáltatási rendszereket a maguk egészében lehetséges lesz áttekinteni és egymáshoz közelebb hozni. Komoly formában szó lehet ellenben az orvosi munka centralizálásáról, ami full time-rendszer mellett tenné lehetővé az orvosi alkalmazásokat.

A nagy szervezeti összevonásoktól függetlenül merül fel a bányapénztárak – elsősorban szénbányászati pénztárak – összevonásának szükségessége, amelyhez igen megfontolásra érdemes takarékosági szempontok kapcsolódnak.

Ugyancsak gondolni kell az elismert vállalati nyugdíjpénztárak jogviszonyának demokratikus rendezésére is, ami semmiképpen sem a szerzett jogok megszüntetésén kíván alapulni, mert a magasabb szolgáltatásokat adott esetben magasabb járulékok fedezik.

A járadékbiztosítás fedezeti részében, miként az első világháború után, komoly nehézségeket okoz a várományfedezeti rendszer fenntartása. Még élénk emlékezetünkben élnek az évekig húzódo tárgyalások, amelyek a bányanyugbér rendezését kívánták annakidején biztosítani, amit végeredményben a fedezeti tőke háborús megsemmisítése tett szükségessé. Most újra ezen a holtpontra vagyunk s átmenetileg nem is kecsgetet más megoldás, mint általánosságban a felosztó-kirovó rendszerre való áttérés.

Nemzetközi vonatkozásokban a társadalombiztosítási kapcsolatok felvételének sürgőssége mindenképpen indokoltnak mondható. E tekintetben Ausztriával, a Csehszlovák köztársasággal és Franciaországgal a diplomáciai tárgyalások már meg is indultak s remélhető, hogy a közeljövőben a közvetlen szakvonalon folytatandó megbeszélések is megkezdődnek.

Ha a társadalombiztosításnak a fentiekben csak futólag érintett sok problémáján áttekintünk s elgondoljuk, hogy a kiépülő magyar demokráciának e téren is milyen feladatokkal és nehézségekkel kell megbirkóznia, némi csodálkozással kell tudomást vennünk arról, hogy még ma is akadnak egyesek, akik az ú.n. Vass József-féle szociálpolitikát tekintik követendő eszménynek. Anélkül, hogy csorbítani akarnók a múltban elért való eredményeket, mégis fel kell vetnünk a kérdést, vajon a régi Népjóléti Minisztérium Duna parti palotájának egyik kapuján bevésített két társadalombiztosítási törvény mutat-e fel olyan értékállandóságot, mint pl. a mózesi törvények, vagy akár a XII táblás törvények. A feleleteket erre a jövő jogalkotásának kell megadniuk.

3.1.4. További ajánlott irodalom

Társadalomtörténet:

A nemzetiségek száma és helyzete. Budapest, 1955, KSH.

Erdei Ferenc: A magyar paraszttársadalom. Budapest, 1946, Franklin.

Laczkó Miklós: Az ipari munkásság összetételének alakulása 1867–1949. Budapest, 1961, Kossuth.

Nagy Imre: A magyar nép védelmében. Brüsszel, 1957, Forradalmi Tanács.

Nyitott szemmel: az iskolák államosítása. Budapest, 1948, Magyar Ifjúság Népi Szövetsége.

Társadalompolitika:

Bibó István: A magyar demokrácia válsága. In: Bibó István: Válogatott tanulmányok. II. köt. Budapest, 1986, Magvető, 485–505.

Kovács Imre: A demokrácia útja Magyarországon. In: Gyurgyák János – Kenedi János – Murányi Gábor (szerk.): Népiség, radikalizmus, demokrácia. Budapest, 1992, Magvető. 174–190.

Rákosi Mátyás: A jegyrendszer megszüntetéséről, a mezőgazdasági áruk szabad forgalmáról, az állami munkafegyelemről. Beszámoló az MDP Központi Vezetőségének 1951. november 30-i ülésén. In: Rákosi Mátyás: A szocialista Magyarországért. Budapest, 1953, Szikra. 49–82.

Szociálpolitika:

Weil Emil: A népjóléti költségvetés. Magyar Orvosi Szemle, 2. évf. (1948) 8. sz. 149–151.